

Beszámoló az aktuális oktatási ügyekről

az MMÖNK Tanácsának 11. rendszeres ülésén

1. Óvodai támogatás magyarajkú gyermekeknek

Muravidéki magyar nevelő-oktatási intézmények hiányában a többi Kárpát-medencei régióhoz hasonló magyar óvodai támogatásban nem részesülhetnek a muravidéki magyar családok. Csak az iskoláskor előtti gyermekek jogosultak a „Szülőföldön magyarul” támogatásra, amennyiben az általános iskola első osztályában magyar nyelven kezdik meg a betűvetést (az iskolai beiratkozást követően erről tudnak igazolást bemutatni). Egy óvodai támogatásnak a Muravidéken a magyar nyelv és identitás megőrzése céljával csak akkor lenne valódi értéke és eredménye, ha az a szülőket valamennyire tehermentesítené az óvodai havi díj tekintetében, ugyanis az óvoda havi díjának befizetése igen nagy anyagi terhet ró az óvodáskorú gyermekek családjaira (39,32–484,23 euró/hónap). Hosszútávú pozitív eredményeket talán csak egy ilyen jellegű támogatással lehetne elérni.

A támogatási program kidolgozása mindig ott akadt el, hogy nem tudni, hány magyar gyermek látogatja az óvodákat, hiszen a muravidéki kétnyelvű óvodák minden tagozata és csoportja kétnyelvű. Ebből kifolyólag a muravidéki óvodai támogatás csak egy olyan megállapodás aláírásával működhet, amelyben a szülő már az óvodai beiratkozás elején vállalja, hogy gyermekét magyar anyanyelvi csoportba fogja íratni az általános iskolában, és az általános iskolai program 9 éve alatt gyermeke mindvégig anyanyelvként tanulja a magyar nyelvet, ellenkező esetben a szülőt visszafizetési kötelezettség terheli (ötéves óvodalátogatás, átlagban 200 eurós havi díjjal kb. 12.000 eurót jelent).

Az óvodai támogatás mellett az EIO mintájára annak szorgalmazását is érdemes lenne fontolóra venni, hogy azokban a kétnyelvű tagozatokban, ahol több csoport indul egy tanévben, a magyarul beszélő, illetve magyarul beszélni kezdő gyermekeket egy csoportba sorolják. Az óvodák ebben az esetben arra hivatkoznak, hogy nem lehet rákérdezni a gyermek, illetve a szülő nemzetiségére. Ezt azonban nem is kell megtenni. A beiratkozó lapon csupán annyit kellene megjelölnie a szülőnek – ezt is nem kötelező jelleggel –, hogy milyen nyelven/nyelveken beszél a gyermek, illetve feltehetően milyen nyelven fog elkezdni beszélni. A gyermekek véletlenszerű besorolásával ugyanis előfordul az, hogy a magyarajkú gyermekek egy teljesen idegen nyelvi környezetbe kerülnek annak ellenére, hogy például mindkét óvodapedagógus beszéli a magyar nyelvet.

Az MMÖNK Oktatási Bizottsága javasolja az MMÖNK Tanácsának, hogy a közeljövőben találjon megoldást arra, hogy fejlessze a kétnyelvű óvodák nemzetiségi programját.

Az Oktatási Bizottság felhívja továbbá az MMÖNK Tanácsának figyelmét arra, hogy azokban az óvodákban, ahol több párhuzamos csoport indul egy tanévben, mérlegelni kellene, hogy a gyerekeket a beszélt nyelv szerint melyik csoportba sorolják, illetve hány csoportba sorolják az amúgy is kis számú magyarul beszélő gyermekeket.

Az MMÖNK Oktatási Bizottsága javasolja az MMÖNK Tanácsának, találjon megoldást egy óvodai támogatás kidolgozására, amellyel biztosítani tudnák a magyar nyelv megmaradását a magyar és a magyar–szlovén családoknál.

2. Egyidejű írás- és olvasástanítás magyar és szlovén nyelven (EIO)

A magyar anyanyelvű gyermekeket vagy a vegyes házasságokban született gyermekeket gyakran szlovén csoportba íratják/íratják szüleik. A probléma kezelésére az MMÖNK egy olyan modell bevezetését indítványozta, amelyben mindkét nyelvet anyanyelvi szinten tanulhatják a kisiskolások. A 2012/2013-as tanévben kísérleti jelleggel, majd a 2015/2016-os tanévtől minden muravidéki kétnyelvű általános iskolában bevezetésre került az egyidejű írás- és olvasástanítás magyar és szlovén nyelven (röviden: EIO). A modell célja olyan feltételek megteremtése, amelyek már az első osztályban arra ösztönzik a szülőket/tanulókat, hogy a tanulók egyidejűleg tanuljanak meg írni és olvasni magyar és szlovén nyelven, illetve hogy a mindkét nyelvet beszélő gyermekek és szülei ne kényszerüljenek a két nyelv közötti választásra. Az MMÖNK nem titkolt célja volt az is, hogy minél többen válasszák a magyar anyanyelvi csoportot. Fontos azonban kiemelni, hogy egyes iskolák a párhuzamos oktatási modellben működő osztályokat az első három év elteltével szétbontják, és az osztályokat újrarendezik, ezzel megbontva a már kialakult belső kapcsolatrendszert. Ez EIO modellben résztvevő tanulók számára a második (4–6. osztály) és harmadik (7–9. osztály) harmadban is biztosítani kellene a kétnyelvűség 50-50%-os nyelvarányát a közismereti tantárgyaknál. Ez azonban csak az EIO-tagozat megtartásával érhető el. Az iskolák az EIO-tagozat megtartásával kapcsolatban a minisztériumra hivatkoznak, aki ezt nem engedélyezi.

Az MMÖNK Oktatási Bizottsága javasolja az MMÖNK Tanácsának, vizsgálja meg az EIO modell szerint tanuló osztály újrarendezésének okát a 4. osztályban.

3. Lendvai Kétnyelvű Középiskola beiratkozási problematikája

A 2020/2021-es tanévben a diákok 51%-a egynyelvű általános iskolából érkezik a Lendvai Kétnyelvű Középiskolába. A 136 diák zömében szakközépiskolai és szakiskolai programban tanul. Ennek egyik oka az is lehet, hogy amennyiben kétnyelvű oktatási program szerint tanulják a közgazdasági technikum, gépésztechnikum, vegyészeti technikum és mechatronikai műszerész szakokat, jogosultak a hiányszakmákat tanuló diákokat illető állami ösztöndíjra. Gimnáziumban két olyan diák tanul, aki egynyelvű szlovén általános iskolába járt.

A beiratkozási adatokból megállapíthatjuk, hogy a kétnyelvű általános iskolákból továbbra is csökken a Lendvai Kétnyelvű Középiskolába iratkozók száma. Az adatok azt mutatják, hogy a diákok más, szlovén középiskolákba iratkoznak, ezzel már 15 évesen elhagyva a nemzetiségileg vegyesen lakott területet. Az elmúlt 10 évben drasztikusan csökkent a beiratkozások száma az 1. Sz. Lendvai és a Dobronaki Kétnyelvű Általános Iskolából. A 2020/2021-es tanévben 18 tanuló kétnyelvű és 17 tanuló egynyelvű iskolából iratkozott a Lendvai KKI-ba, ami 51-49%-os arányt jelent. Korábban a beiratkozott tanulók 80%-a az 1. Sz. Lendvai KAI-ból érkezett, a beiratkozási adatok szerint a 2020/2021-es tanévben ez az arány 45,7%-ra csökkent. Az 1. Sz. Lendvai Kétnyelvű Általános Iskolából emellett a kilencedikes tanulók mindössze 26,7%-a (16/60) iratkozott a Lendvai KKI-ba a 2020/2021-es tanévben. Évek óta problémát jelent az is, hogy a Pártosfalvi Kétnyelvű Általános Iskolából nem, vagy csak elvétve érkeznek tanulók a lendvai középiskolába, hiszen ők csak a tömegközlekedés biztosításával vagy egy kollégium létrehozásával tudnák csak vállalni a továbbtanulást a Muravidék egyetlen kétnyelvű középiskolájában.

Az MMÖNK Oktatási Bizottsága a Lendvai Kétnyelvű Középiskola népszerűsítésének ügyében, illetve a tanulók továbbtanulási tanácsadásánál az összefogást hiányolja.

4. Új programok a Lendvai Kétnyelvű Középiskolában

A diákok létszámának növelése érdekében a Lendvai KKI a 2021/2022-es tanévtől programjainak bővítését tervezi az alábbiakkal:

- alapfokú szakiskolai képzés: gyártástechnológiai segéd
- alapfokú szakiskolai képzés: biotechnológiai és élelmiszeripari segéd

- szakiskolai képzés: fodrász
- szakközépiskolai képzés: óvodai nevelés

Az alapfokú szakiskolai képzés elindítását elsősorban a 2. Sz. Lendvai KÁI szorgalmazta, hiszen a sajátos nevelési igényű gyermekek középiskolai tanításához legközelebb csak Rakičanban van lehetőség a Muravidéken. A lendvai program elindításával számukra biztosan nagy segítség a tanulás otthoni környezetben való folytatása, s nem utolsósorban az sem, hogy a magyar anyanyelvű sajátos nevelési igényű gyermekek ezáltal anyanyelvükön is tanulhatnak.

A Lendvai Kétnyelvű Középiskola szakiskolai programjai áttekintése során azt tapasztalhatjuk, hogy azok elsősorban a fiúk számára kínál vonzó szakmákat. Ennek okán egy olyan programot választott a középiskola, amely a lányok számára lehet vonzó szakma, továbbá a Muravidéken sem elérhető ez a képzési program.

Az óvodai nevelés szakközépiskolai program elindítása rendkívül fontos, hiszen óvodapedagógusaink a szlovéniai egynyelvű képzés miatt nem rendelkeznek megfelelő magyar vonatkozású tartalommal. Hogy a néhány év múlva megüresedő óvodapedagógusi helyekre az óvodák olyan személyeket tudjanak alkalmazni, akik anyanyelvi szinten birtokolják mind a szlovén, mind a magyar nyelvet, rendkívül fontos a program alapos kidolgozása. Ügyelni kell ugyanis arra, hogy a kétnyelvű óvodai nevelés program a magyar nyelv terén ne csak a nyelvre és gyermekirodalomra korlátozódjon, hanem kínáljon meg a diákokat a magyar zene, ének, játék, tánc gazdag repertoárjával és annak módszertanával is.

Az MMÖNK Oktatási Bizottsága felhívja az MMÖNK Tanácsának figyelmét arra, hogy a Lendvai Kétnyelvű Középiskolának arra kellene törekedni, hogy a gimnáziumban és az újonnan induló óvodai nevelés programban 50-50%-os magyar nemzetiségi programot valósítson meg.

5. Kétnyelvű óvodapedagógus- és tanítóképzés kivitelezésének lehetőségei a Maribori Egyetemen

A magyar nemzetiségi parlamenti képviselő 2020 januárjában egy levelet küldött a Maribori Egyetem rektorának, amelyben tájékoztatta őt a Felsőoktatásról szóló törvény (ZVis) módosításáról és kiegészítéséről, továbbá arra kéri az Egyetemet, hogy a módosítást figyelembe véve vizsgálja meg egy kétnyelvű óvodapedagógus- és tanítóképző szak/modell elindítását a kétnyelvű óvodák és iskolák igényeinek megfelelően. A Maribori Egyetem rektora kiemelte, hogy ugyan nem zárkozik el a modell elindításától, de az mind anyagi mind személyi értelemben kétszeres megterhelést jelent az Egyetemnek. Ennek ellenére a rektor úr olyan ígéretet tett, hogy a törvénymódosításra kinevezett munkacsoportnál maga is az említett problémák törvényi háttérű megoldására fog törekedni.

Az MMÖNK Oktatási Bizottsága támogatja ezen törekvést, továbbá javasolja az MMÖNK Tanácsának, hogy vizsgálja meg annak lehetőségét, hogy (külön) ösztöndíjat biztosítson olyan hallgatóknak, akik elmennének Magyarországra tanító és óvodapedagógus szakra.

6. Fakultatív magyarórák a Lendvai KKI kivitelezésében

A középiskolai fakultatív magyarórák kivitelezője a Lendvai Kétnyelvű Középiskola. A fakultatív órákat látogató diákok száma évről évre nő. A 2020/2021-es tanévben a számuk 48. Közülük 24-en tanulják a magyart anyanyelvként, 24-en pedig második nyelvként, de utóbbiak között van egy haladó kezdő, egy olyan diák, aki írni-olvasni nem tud magyarul, de beszélni igen, továbbá egy teljes kezdő. Az órákat három csoportban valósítják meg. Lendván két csoport működik, Murszombatban pedig egy belső differenciálással. A diákok iskola szerinti megoszlása a következő: Gimnazija Murska Sobota 5, SPTŠ Murska Sobota 10, Biotehniška šola Rakičan 1, Srednja zdravstvena šola Murska Sobota 4, Ekonomska šola Murska Sobota 4, GFM Ljutomer 23, SŠGT Radenci 1, radkesburgi középiskola 1. A fakultatív magyarórákat

látogató diákok magyar mint anyanyelv tárgyból nem érettségizhetnek, választható tantárgyként pedig választhatják a magyar nyelv mint második tantárgyat, és ezzel a lehetőséggel élnek is a diákok. Fontos kiemelni, hogy ez a tantárgy nem kaphat olyan státust, mint a Lendvai Kétnyelvű Középiskola magyarórái, ugyanis csak az óraszámot figyelembe véve is hatalmas a különbség.

A fakultatív órák kivitelezéséről a szlovén oktatási minisztérium 2010-ben küldött egy körlevelet az iskoláknak. Azóta változás nem történt. Ebből kifolyólag indokolt egy szabályzat kidolgozása a fakultatív magyarórák kivitelezéséről.

Az MMÖNK Tanácsának Oktatási Bizottsága tárgyalta az oktatási minisztérium 2010-es körlevelét, és megállapodott abban, hogy a következő bizottsági ülésig írásban megteszi megjegyzéseit és javaslatait.

7. Magyar nyelvoktatás általános iskolások részére a nemzetiségi területen kívül

A muraszombati Baráti Kör kezdeményezésére 2004 óta folyik magyar nyelvoktatás Muraszombatban. Az oktatást jelenleg a Muravidéki Pedagógusok Egyesülete koordinálja. A tanulókat dr. Gróf Annamária tanítja. A magyar nyelvtanulást magyar mint származásnyelvnek lehetne nevezni, de valójában magyar mint idegen nyelvről van szó, ugyanis egy-két kivétellel olyan gyermekek kapcsolódnak a csoporthoz, akik nem beszélnek magyarul. A csoport tagjai így különböző szinteken tudnak magyarul.

A 2019/2020-as tanévben különböző iskolákból (Muraszombati 1. sz. ÁI, Muraszombati 2. sz. ÁI, Muraszombati 3. Sz. ÁI, Tišina, Lipa stb.) 16 gyermek látogatta az órákat, a 4 évestől az elsős gimnazistáig. A kisebbek óraszámja heti 45 perc, a nagyobbaké 60 perc, azaz egy tanévben kb. 30 magyarórájuk van. Minden gyermeknek van egyéb dolga is (zeneiskola, sport), ami megnehezíti az órák szervezését, ennek ellenére a csoporttal lehet dolgozni, érdeklődők a gyerekek. A tavaszi karantén óta nehezebb a helyzet. Bár kapnak videókat a gyerekek, a visszajelzés nagyon kevés.

Tavaly először fordult elő, hogy olyan gyermek is kapcsolódott a csoporthoz, aki beszél magyarul. Esetében felmerült az igény arra, hogy a bizonyítványában szerepeljen a magyar nyelv.

Az oktatási különtörvénnyel összhangban a magyar nyelvet a Muravidék nemzetiségileg vegyesen lakta területén kívül az általános iskoláknak legalább öt jelentkező esetén szakkörként kell biztosítani. Ahhoz, hogy a minimális létszámot elérjék, a különböző iskolákról összevont tanulócsoporthoz is indítható a nyelvsszakkör. A muraszombati magyar nyelvóra szakköri státusza miatt nem kerülhet be a bizonyítványba, de a magyar nyelvet a nemzetiségileg vegyesen lakott területen kívül második idegen nyelvként (4–6. osztály) és választható tantárgyként (7–9. osztály) is lehet tanulni. Ebben az esetben a tantárgy már szerepel a bizonyítványban.

8. Ösztöndíj Magyarországon tanuló szlovéniai magyar nemzetiségű középiskolásoknak

Magyarország Emberi Erőforrások Minisztériuma Magyarország és a Szlovén Köztársaság között létrejött Oktatási, tudományos és kulturális együttműködési program keretében évente legfeljebb 5 szlovéniai állandó lakóhellyel rendelkező, magyar nemzetiségű, Magyarországon tanuló középiskolás diáknak biztosít ösztöndíjat, amely összege 200.000 Ft/tanév. A 2020/2021-es tanévre kiírt pályázatnak nem volt jelentkezője.

9. Hunyadi János ösztöndíj

Magyarország Innovációs és Technológiai Minisztériuma az Eötvös Lóránd Tudományegyetemmel közösen hirdette meg a Hunyadi János ösztöndíjat olyan külföldi magyar nemzetiségű hallgatók részére, akik magyarországi felsőoktatási

intézményekbe nappali munkarendű magyar állami ösztöndíjjal támogatott alap- vagy osztatlan, illetve mesterképzésre felvételt nyertek, illetve magyar állami ösztöndíjjal támogatott képzésben folytatják megkezdett tanulmányaikat. A 2020/2021-es tanévre a Muravidékről hét pályázó volt: egy-egy a KKM előkészítő képzéséből, alapképzést kezdő, mesterképzést kezdő és öt tanulmányokat folytató hallgató. Utóbbiak közül ketten alapképzésen, ketten osztatlan képzésen, egy hallgató pedig mesterképzésen folytatja tanulmányait. A benyújtott pályázatok elbírálása novemberben várható.

Az ösztöndíjprogram iránt a múltban a Muravidékről nem volt nagy érdeklődés, ugyanis kevesen választottak magyarországi felsőoktatási intézményt. Jelenleg azonban több muravidéki fiatal is Magyarországon tanul. A pályázat hátránya, hogy felsőbb évesként nem pályázhatják meg az ösztöndíjat azok a hallgatók, akik elsőévesként nem nyerték azt el. Az MMÖNK Hivatala érdeklődött, van-e mód arra, hogy a jövőben ezen a feltételen változtassanak. Az ITM határozott álláspontja azonban az, hogy nem kíván enyhíteni a felsős pályázat feltételein, így a jövőben sem fog ösztöndíjhoz jutni az, aki elsőévesként nem pályázott. Az ITM azonban nyitott a muravidéki értékelő bizottság létrehozására, így a következő pályázati kiírás már ennek megfelelően fog elkészülni.

10. Bevizsgálási eljárás

Magyarországi felsőoktatási intézménybe muravidéki diákok egyelőre úgy kerülhetnek be, ha magyarországi középiskolába járnak és ott érettségiznek, vagy a művészeti szakok egyedi felvételi eljárása alapján, illetve a KKM előkészítő képzését követően. A szlovéniai érettségi tantárgyakat egyelőre csak középszintűnek ismerik el, ami miatt a diákok értékes felvételi pontszámokat veszítenek. Hét szlovéniai általános érettségi tantárgy (magyar nyelv mint anyanyelv, matematika, biológia, kémia, fizika, történelem, földrajz) bevizsgálási eljárása folyamatban van az Oktatási Hivatalnál. Pozitív döntés esetén, amennyiben a Lendvai KKI-ban folytatnák tanulmányaikat azok a magyarországi tanulók is, akik a Muravidéken fogják befejezni az általános iskolát, számukra sem szűkülne be a magyarországi továbbtanulás lehetősége.

11. Nyelvi szintek, kétnyelvűségi pótlék

A kétnyelvű nevelő-oktatási intézmények alkalmazottainak nyelvi kompetenciáiról szóló szabályzat (*Pravilnik o pogojih za zasedbo delovnih mest delavcev v vzgoji in izobraževanju v izobraževalnem programu dvojezičnih vrtcev, dvojezičnih osnovnih šol ter dvojezične srednje šole*) elfogadása már két éve várat magára. A munkaadóknak igen fontos, hogy tudják, milyen törvény által előírt nyelvi kritériumoknak kell eleget tennie annak, akit fel szeretne venni egy megüresedett státusra. Ennek azonban nem csak a nevelő-oktatási intézmények szempontjából kellene fontosnak lennie, hanem a teljes munkaerőpiac szempontjából a Muravidék nemzetiségileg vegyesen lakott területén. Ez azt jelenti, hogy a magyar nyelv tanulására nem lesz igény mindaddig, amíg egy munkahely megszerzésénél nem lesz felétel a magyar nyelv magasabb szintű tudása, továbbá a magyar nyelv mint anyanyelv tanulásának igénye mindaddig csökkenni fog, amíg bizonyos munkahelyeket a magyarul beszélőkkel szemben olyan személyek kapnak meg, akik nem beszélnek a nyelvet.

Ezzel szorosan összefügg az ún. kétnyelvűségi pótlék is. Szabályozni kell ugyanis, ki jogosult rá és milyen mértékben. Amíg mindenki megkapja a pótléket függetlenül attól, hogy birtokolja-e a magyar nyelvet és azt munkavégzésénél használja-e, illetve amíg a pótléket megkapják azok is, akik sem formálisan, sem a gyakorlatban nem birtokolják a nyelvet, addig a kétnyelvűségi pótléknak nincsen értéke, ugyanis az „mindenkinnek jár”. A magyar közösség szempontjából fontos, hogy a nemzetiségileg vegyesen lakott területen a munkavállalók magyar nyelvtudásukat mind formálisan, mind a gyakorlatban bizonyítsák, azaz a formális nyelvtudás legyen összhangban a gyakorlatban bizonyított tudással.

12. A kétnyelvű oktatás stratégiájának módosítása

Időszerűvé vált a kétnyelvű oktatás stratégiájának módosítása, ugyanis 2010 óta a kétnyelvű oktatás terén számos változás történt (egyidejű írás- és olvasástanítás magyar és szlovén nyelven, a magyar nyelv mint második nyelv külső differenciálása a Lendvai KKI-ban), és további reformokat igényel.

http://pefprints.pef.uni-lj.si/1195/1/bela_knjiga_2011.pdf (347–367. oldal)

Lendva, 2020. november 2.

Készítette: Balaskó Enikő szakmai munkatárs

Látta: Bači Zsuzsanna alelnök

Jóváhagyta: Horváth Ferenc elnök